

ВИСНОВОК

Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка щодо дисертації Івашини Оксани Олександрівни на тему «Національні та особистісні виміри архетипів у творчості Марії Матіос», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 035 «Філологія», затвердженої Вченою радою Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка від 26 вересня 2022 р., протокол № 4

ВИТЯГ

З протоколу засідання фахового семінару кафедри української філології та журналістики Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка від 17 жовтня 2024 року.

Присутні:

доктор філологічних наук, професор Ключек Г.Д., доктор філологічних наук, професор Фока М.В., доктор філологічних наук, доцент Кирилюк О.Л., доктор філологічних наук, професор Михида С.П. (науковий керівник), кандидат філологічних наук, професор Ковтюх С.Л., кандидат філологічних наук, доцент Буряк О.Ф., кандидат філологічних наук, доцент Волчанська Г.В., кандидат філологічних наук, доцент Фенько Н.М., кандидат філологічних наук, доцент Крижанівська О.Л., кандидат філологічних наук, доцент Демешко І.М., кандидат філологічних наук, доцент Нестеренко Т.І., кандидат філологічних наук, доцент Пикалюк Р.В.

Із присутніх – 4 доктора філологічних наук та 8 кандидатів філологічних наук – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертації Івашини О.О. на тему «Національні та особистісні виміри архетипів у творчості Марії Матіос», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 «Філологія» щодо її рекомендації для попереднього розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Слухали:

Доповідь-презентацію дисертації здобувачки ступеня доктора філософії Іващини О. О. на тему «Національні та особистісні виміри архетипів у творчості Марії Матіос», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 «Філологія».

Доповідачка обґрунтувала актуальність обраної теми. Неординарність та багатовимірність художнього світу Марії Матіос визначили її місце в сучасному літературному процесі. У творах письменниці представлено як національну проблематику, так і загальнолюдську, що стосується кожної особистості. Саме це визначено однією з передумов значних досягнень мисткині в літературному полі, де її творчість є предметом зацікавлення широкого кола читачів і дослідників.

Неможливо заперечити популярність Марії Матіос та особливий резонанс на книжковому ринку. Наразі Абабагаламага друкує вже одинадцяте видання Букової землі, тож складно уявити тиражі інших її книжок, які користуються навіть більшою популярністю. Це підтверджує те, що маємо справу з яскравим феноменом сучасної української прози. Тож дисертантка представляє актуальне та значиме дослідження глибинних причин цього явища, прагне до розширення розуміння постаті Марії Матіос, а також значення її творчості.

Винятково текстоспрямовані розвідки не пояснюють глибину всього спектру емоцій та почуттів персонажів творів письменниці, одночасної присутності й у душі матері, і дитини, що підіймає незримі пласти психіки й змушує переживати надзвичайний катарсис від тем, співпережитих із цілою нацією.

Ключі до пояснення О. Іващина шукає у площині психологоспрямованого літературознавства, адже художній текст є породженням авторського психосвіту згідно з принципами психопоетики. Це створює підстави для перших спроб осягнення психологічного портрету Марії Матіос задля коректного усвідомлення художніх смислів її творів і повномірного сприйняття авторського задуму, що й передбачено психопоетикальним підходом, окресленим С. П. Михидою.

Утім, особливу увагу, зважаючи на специфіку вибору суб'єкта дослідження, здобувачка звертає на психологічну інтерпретацію саме тексту. Резонанс авторського психічного із читацьким вказує на присутність позачасового й загальнолюдського, що й спрямовує вектор пошуків у бік Юнгівського бачення архетипів та створює передумови до використання в межах психопоетикальної методології інструментарію аналітичної психології, адаптованого до літературознавчих досліджень.

Своєрідним викликом є намагання осмислити психосвіт сучасного живого письменника з новітніми підходами до втілення психоавтобіографічного, що вимагає коригування вже встановлених традицій психоаналітичних розвідок, епізодичного залучення інших психологічних концепцій та основного зосередження на юнгіанському методі. Позаяк національне постає в прозі Марії Матіос як певна єдність, утворена особливим художнім світом, у дисертації здійснено спробу застосування

зазначеного підходу й до осмислення національної психіки, адже для цього є плідний матеріал.

У доповіді було окреслено предмет, об'єкт, мету дослідження та шляхи їхнього втілення. Наукову новизну отриманих результатів дисертантка визначила в сегментованому літературознавчому осмисленні структурних субстанцій індивідуального свідомого й несвідомого, які доповнюють розуміння авторської спрямованості та уможливають винятковий психологізм і національну значимість її творчості; теоретичному обґрунтуванні понять «особистісні та національні виміри архетипів» та практичному аналізі їхнього текстуального втілення; розробці підходу до визначення архетипних рис нації в мегатексті митця на основі синтезу теорій К. Г. Юнга про індивідуальне та колективне несвідоме та його практичному застосуванні на матеріалі прози Марії Матіос для окреслення штрихів до психопортрету України.

Методи дослідження обрано відповідно до широти окресленої теми, що передбачає поєднання загальнонаукової, психологічної та літературознавчої парадигм. В основу практичної частини дослідження лягли психопоетичний підхід в синтезі з науково-психологічними методами, дібраними за принципом системного еkleктизму Г. Олпорта.

Розширено цей інструментарій активним застосуванням методу архетипного аналізу за класичним Юнгівським підходом для формування стійкої інтерпретаційної матриці, що в свою чергу передбачає використання герменевтичного й компаративного методів та залучення елементів міфокритики. Це дозволяє об'єктивно аналізувати художні образи, які слугують оприявленням тих чи тих психічних феноменів.

Теоретичне значення праці забезпечено розширенням методологічної бази психопоетики інструментарієм аналітичної психології, введенням у літературознавчий дискурс юнгіанської концепції психоструктури особистості та терміну «структурні субстанції», формуванням та обґрунтуванням понять «особистісні та національні виміри архетипів», синтезом літературознавчо-психологічного підходу дослідження архетипних рис нації та встановленням кореляції між особистісним психічним та національним.

Практичне значення роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані в подальших літературознавчих дослідженнях із питань історії української літератури та теорії літератури, зокрема під час викладання історико-літературних курсів, у лекціях та спецкурсах з української літератури кінця ХХ – початку ХХІ століття та теорії літератури, у гуманітарних дисциплінах закладів вищої освіти, під час написання бакалаврських, магістерських і дисертаційних робіт.

Це дослідження ілюструє високу продуктивність обраної методології для глибшого розуміння творчості Марії Матіос та інших письменників сучасності. Теоретичні принципи та практичні здобутки можуть бути використані при подальших психологоспрямованих літературознавчих дослідженнях.

До **обговорення** доповіді Івашиної О. О. долучилися провідні науковці кафедри української філології та журналістики.

Ключек Г. Д.: Як ви розумієте напрям психопоетики і яку роль при цьому відіграє психологія, а яку власне поетика?

Відповідь: Дякую за запитання. Психопоетика – це напрям літературознавства, спрямований на дослідження психопортрету письменника, втіленого в його творчості, а також осмислення психічних феноменів, джерелом яких є психіка митця, а результатом – художній текст. Психологія при цьому допомагає визначити, із чим маємо справу та достовірно ідентифікувати психічні феномени в мегатексті. Різні її концепції допомагають усебічно осмислити внутрішній світ автора та його персонажів. Утім, позаяк маємо справу з літературою, то й психічне шукаємо саме в художніх образах, осягнення яких лежить у площині поетики. Вибір письменником тих чи тих художніх засобів тісно пов'язаний із особливостями формування та функціонування його свідомої та несвідомої сфер буття, тому за обраного нами підходу осягнення поетики сприятиме розумінню психічного й навпаки.

Ключек Г. Д.: Чому в дисертації недостатньо уваги приділено роману Марії Матіос «Солодка Даруся», який потенційно й зробив письменницю популярною? Можливо, варто було б зосередитися на якомусь одному творі й проаналізувати його якомога детальніше?

Відповідь: Дякую за запитання. Роман «Солодка Даруся», безперечно, є знаковим у творчості Марії Матіос. Однак наслідком цього є й достатня кількість різноспрямованих філологічних розвідок, зосереджених на його дослідженні. У тому числі й психологоспрямованих. Зокрема, літературознавиця Оксана Підгорна опублікувала кілька статей, у яких проаналізовано цей твір із застосуванням психоаналізу та аналітичної психології, серед яких і «Архетипна структура буковинського нарративу Марії Матіос» за цим романом. Тому звертаємо увагу на «Солодку Дарусю» лише в останньому підрозділі, де йдеться про національні виміри архетипів, щоб розкрити нові аспекти осмислення цього роману. Натомість, якщо обрати той, який найглибше проаналізовано в дисертації, то це «Майже ніколи не навпаки» як найбільш плідний матеріал для осмислення центрального архетипу прози Марії Матіос – архетипу Великої Матері та один із взірців психологізму письменниці.

Фока М. В.: Чому концепція Юнга стала ключовою? У чому її переваги над іншими? Чи не вважаєте ви, що для забезпечення більшої об'єктивності варто було б застосувати кілька психологічних методик?

Відповідь: Дякую за запитання. Концепція Карла Густава Юнга є основною в нашому психологічному інструментарії. За нею визначаємо психоструктуру особистості, згідно з юнгіанськими поглядами аналізуємо мемуарну та художню прозу Марії Матіос. Метою цього є формування чіткої інтерпретаційної матриці, спрямованої на забезпечення об'єктивності дослідження. У літературознавстві спостерігаємо значних плюралізм думок стосовно архетипів, тому прагнемо у дисертації обрати певну стійку систему

й представити психопоетику Марії Матіос у певній парадигмі. Для цього маємо значну джерельну базу із праць Карла Густава Юнга, його колег і послідовників, на яку й опираємося. Залучення інших підходів до визначення архетипів сприяло б розпорошенню думки та відсутності системності в роботі.

Щодо інших психологічних концепцій, то їх у дисертації застосовано за потреби згідно з принципом системного еkleктизму. Зокрема, звертаємося до психоаналізу там, де вважаємо це за доречне для досліджень психодинаміки, функціонування сфери несвідомого та заглиблення в специфіку зображення сновидінь у прозі Марії Матіос.

Крижанівська О. І.: У визначенні об'єкту дослідження ви вказуєте, що деякі твори обрано як основні, а на інші звертаєте увагу лише епізодично? Що спонукало до такої диференціації?

Відповідь: Дякую за запитання. Основним матеріалом для аналізу стали твори Марії Матіос, які дозволяють повною мірою розкрити предмет дослідження. З мемуарної прози – це «Вирвані сторінки з автобіографії» як найповніше зібрання саме психоавтобіографічних матеріалів, позаяк інші публіцистичні твори письменниці мають на меті відображення інших тем та містять досить мало особистого. Щодо художніх творів, що найбільш детально проаналізовано романи «Майже ніколи не навпаки», «Черевички Божої Матері», збірки новел «Нація» і «Чотири пори життя» та повість «Мама Маріца – дружина Христофора Колумба». Причини цього можна розмежувати на два аспекти: власне архетипність або психоавтобіографічність цих творів та міра їхнього дослідження в українському літературознавстві. Наприклад, книги «Приватний щоденник» та «Кулінарні фіглі» більше спрямовані на реалізацію конкретного задуму: збереження спогадів про події Майдану або ж презентацію рецептів і гумористичних порад Марії Матіос, а тому менше відображають психосвіт письменниці. «Вирвані сторінки з автобіографії» натомість репрезентують максимум особистісного й подекуди без прикрас, тому на цю збірку найбільше уваги звертаємо як на психоавтобіографічний матеріал. Так само, не всі твори письменниці яскраво втілюють архетипи колективного несвідомого.

Інший критерій – деякі твори вже стали об'єктом психологоспрямованих студій, близьких до осягнення їхньої архетипності. Як уже було згадано, це стало підставою осмислення роману «Солодка Даруся» лише в досі малодослідженому контексті, оминаючи архетипну структуру твору. Повість «Москалиця» так само є вже досить осмисленою літературознавицями Галиною Павлишин та Оленою Бровко. Роман-панорама «Букова земля» ж, на нашу думку, вартий окремої розвідки, яку не вичерпуватиме застосування аналітичної психології.

Кирилюк О. Л.: У чому полягає ваше розуміння концепту в психопоетиці?

Відповідь: Дякую за запитання. Поняття концепту розглядаємо як певну фіксовану ідею, яка має особливе художнє значення в прозі Марії

Матіос, тенденції до повторюваності, а також несе в собі значний енергетичний потенціал, який оприявлено в експресивності, об'ємі художнього матеріалу, за допомогою якого цей концепт утілено, та резонансі серед кола дослідників і читачів, що відображено в науковому інтересі та популярності серед зацікавлених споживачів. Такі умовні ядра художнього світу письменниці й називаємо концептами.

Після відповідей на запитання науковий керівник, **доктор філологічних наук, професор Михида С. П.** висловив своє бачення дослідження Івашини О. О. та міру його готовності до захисту.

Осягнення чи, бодай, долучення до творчості того чи того письменника у безмірі національної та світової літератур щоднини ускладняється через фізичне розширення тієї неосяжності, з одного боку, й удосконалення спектру художніх засобів і прийомів втілення авторських інтенцій, з іншого. І якщо з проблемою вибору впоратися можливо: мимоволі зацікавитися текстом, що потрапив під руку, піддатися вдало організованій промоції, поради, шкільній програмі тощо, то із художнім розвоєм, який має піддатися професійному літературознавцеві, аби колообіг продовжувався й читацький попит був приправлений не спорадичністю, а смаком, дещо складніше.

Традиційні підходи до аналізу та трактування сучасних текстів не дають належного результату. У пригоді стає технологія, спроможна поєднати пізнання власне поетикальних особливостей тексту, його художньої вартості та смислової глибини із текстотвірним генератором – психоструктурою письменника, в надрах якої й продукується художність. Йдеться про психопоетику, котра синтезує літературознавчий і психологічний потенціали філологічної науки.

Дисертація Оксани Івашини – не перший, але досить вдалий, як на мене, факт використання психопоетикального підходу. Надто, коли зважати на присутність суб'єкта дослідження – письменницю Марію Матіос у сучасному літературному дискурсі. Сміливість молоді дослідниці сумірна із реалізованим теоретичним здобутком та можливістю його використання при аналізі складних художніх полотен: збірок новел «Нація», «Чотири пори життя», повісті «Мама Маріца – дружина Христофора Колумба», романів «Майже ніколи не навпаки», «Солодка Даруся», «Черевички Божої Матері», які разом із психосвітом мисткині стали об'єктом наукової студії. При цьому відчувається висока міра шляхетності при звертанні до особистого, коли результат досягається не будь-якою ціною, не епатажно, а з дотриманням етичних засад наукової діяльності.

Художні смисли, закодовані в текстах Марії Матіос, важко прочитати без розуміння засад аналітичної психології, яка оперує концептами індивідуального й особливо колективного несвідомого. Їхня присутність у психосвіті письменниці художньо трансформується на діахронічному та синхронному рівнях, вияскравлюючи глибинні основи української ідентичності.

Тож актуальним в роботі дисертантки видається і матеріал для осмислення, і теоретична модель для його осягнення. Саме в методології

бачиться новаторський акцент, адже, як автору психопоетичного підходу мені видно, що дослідниця вводить в обіг і реалізує, заявлені як вагомими для досягнення результату, здобутки власне аналітичної психології К. Г. Юнга – його теорію архетипів. Це дало змогу оприяти складні, недоступні на видимому рівні текстів національні та особистісні феномени, скласти уявлення про особистість письменниці (у науково-психологічному сенсі), яку художньо втілено в її текстах, утвердити місце аналітичної психології в психопоетичних дослідженнях; визначити ключові елементи мегатексту Марії Матіос та їхній потенціал до відображення динаміки формування психіки, емоційної сфери, спрямованості, світоглядних орієнтирів та елементів її індивідуального несвідомого; проілюструвати художню репрезентацію ключових архетипів колективного несвідомого та процесу індивідуації на матеріалі прози письменниці; наблизитися до визначення архетипних рис України в художньому світі Марії Матіос.

Структура роботи чітко підпорядкована виконанню цих завдань. У кожному з її елементів прозирає налаштованість здобувачки на оприяття поставленої мети. Це стосується і теоретичного першого розділу, де вмотивовано аргументується вибір теми, окреслено методологічні засади студії, визначено мету й завдання, і двох практичних розділів, де вони реалізовані. Висновки до розділів та до роботи в цілому оприятнюють результати поставлених завдань, надаючи дисертації стрункости й прозорости викладу матеріалу. При цьому термінологічне багатоманіття, введення в науковий обіг окремих понять не шкодить, а збагачує наукове мовлення, сприяє увиразненню осмислюваних аспектів, адже зумовлене кореляцією власне літературознавчих, психологічних, філософських наукових дискурсів.

До здобутків Оксани Івашини варто віднести представлену синергію особистого й національного, як у житті письменниці, так і в її творчості. Як на мене, робота відкриває шлях до реалізації психопоетичних студій на матеріалі сучасного письменства, знімає застереження, висловлені свого часу В. Підмогильним. Водночас виявляє можливості технології задля глибшого розуміння художніх явищ.

Прочитання прози Марії Матіос під заявленим кутом зору ще і ще раз підкреслює риси національної ідентичности українців, непомірність витрат і втрат психічної енергії, фізичного болю, зумовлених присутністю й злочинними інтенціями тоталітарного режиму.

Відзначаю високу міру самостійности роботи здобувачки, здатність до узагальнення та уміння працювати з джерелами, особливо англійськими, коли використовується не перекладацька інтерпретація, а оригінальна думка автора цитованої праці. Це уможливило вийти за межі стереотипів і представити оригінальне дослідження, яке уже на рівні апробації, а це: 5 статей у фахових виданнях України, участь у 6 всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях, викликає інтерес і розширює уявлення про творчий доробок Марії Матіос та її місце в сучасному літературному процесі й історії української літератури в цілому. Вагомим результатом, як на

мене, є й досить активне наповнення профілю молодої дослідниці в Google Scholar та рефлексії її публікацій науковцями, про що свідчить цитування.

Загалом дисертація Оксани Івашини «Національні та особистісні виміри архетипів у творчості Марії Матіос» є цілісним і оригінальним дослідженням, яке має характер новизни і робить значний внесок у процес пізнання й розвитку проблем, які осмислено. Дисертація Оксани Івашини є завершеною та самостійною роботою, яка претендує на високу оцінку й може бути рекомендована до захисту в спеціалізованій вченій раді.

Рецензент, доктор філологічних наук, професор Фока М. В. відзначила високий науковий рівень дисертації Івашини О. О. У сучасних умовах процесу глобалізації світу та тісної взаємодії культур, де почасти природньо стирається межа між ними, особливого значення набуває національна культура, що несе в собі те унікальне та неповторне, що ідентифікує й визначає кожен окремий народ. Своєю чергою, усвідомлення свого унікального розкодує ту глибинну інформацію, що закладена в національному, а отже, дає подальші ключі для самопізнання й саморозвитку, де «Я-людина» постає з «Я-громадянин».

У сучасній українській літературі таким націєтворчим невичерпним джерелом вважаємо творчість однієї з найпопулярніших сучасних письменниць Марії Матіос, що містить український код, за яким постає щось більш інтимне, особисте. Можливо, саме в цьому поєднанні особистісного та українського треба шукати пояснення так званого «феномену Матіос».

Розглянута дисертація Оксани Олександрівни Івашини «Національні та особистісні виміри архетипів у творчості Марії Матіос» є успішною спробою наблизитись до відповіді, успіх якої багато в чому залежав від обраної методології, визначення якої подає сама дисертантка, – «засади психопоетики Михиди». Розкодувати глибинне в тексті, а точніше, навіть у мегатексті, зануритись у підтекстову сферу, де тісно переплетені особистісне та національне, дозволяє аналіз архетипів, що створюють підґрунтя україноцентричної творчості письменниці, де з легкістю вичитується й загальнолюдське.

У Вступі розкрито актуальність теми, зазначено мету, завдання, предметі і об'єкт дослідження, визначено теоретичну та методологічну основу дисертації, наукову новизну результатів та особистий внесок здобувачки, теоретичне й практичне значення роботи, зазначено про апробацію результатів та структуру дослідження.

У першому розділі «Архетипність художнього світу Марії Матіос» окреслено теорію несвідомого з філософського, психологічного й літературознавчого аспектів, від Сократа до К. Г. Юнга; детально проаналізовано поняття архетипу в літературі та літературознавстві: від безпосередньо класичного юнгіанського бачення до різноманітних тлумачень в сучасній науці про слово. Паралельно витлумачено авторське бачення архетипу, що стане основою для подальшої інтерпретації творів Марії Матіос; розглянуто особливості психологоспрямованого аналізу текстуального втілення особистісного Марії Матіос.

У другому розділі «Психосвіт Марії Матіос: особисте й художнє» розглянуто проблему моделювання психосвіту в творчості Марії Матіос, досліджено мегатекст як втілення особистісних архетипів у творах письменниці, окреслено тенденції до художнього втілення архетипів як вияв психологізму прози авторки.

У третьому розділі «Національні виміри в загальнокультурних архетипах на матеріалі прози Марії Матіос» глибоко подано національну модель індивідуації в творах письменниці, а також детально проаналізовано архетипні риси нації у роботах авторки.

У Висновках узагальнено результати проведеного дослідження.

Природа теми дисертації, актуальність якої є беззаперечною, вміщує дві найбільші загрози. Перша загроза – надінтерпретація. Незважаючи на цілком можливий ризик надінтерпретації творів Марії Матіос, адже аналіз психосвіту це насамперед про психологічне чи навіть психічне, що закодоване в слові, а отже є ризик витлумачити те, що першоджерельно не закладалося в текст і не є в тексті, дисертантці вдалося бути переконливою у своїх інтерпретаціях творів. Це стало можливим завдяки ґрунтовному осмисленню теорій архетипів, глибокому розумінню їх природи й суті, та їх вправному застосуванню при аналізі. Ідеться, зокрема, про архетипи Еґо, Персона, Тіні, Аніми/Анімуса, Самості.

Друга загроза – етична. Враховуючи принципову позицію Марії Матіос проти «над уваги до не-творчого життя великих, неординарних людей» і «перебирання спідньої білизни» – про цей факт зазначено самою дисертанткою у роботі О. Івашині здебільшого вдалося досить коректно оминати можливі дискусійні моменти та витримати баланс між «творчим» і «не-творчим». Так, авторка зосереджується на поняттях «справедливість», «емпатія», «гуманістична спрямованість» тощо.

У своїй сукупності ці два чинники – добре обґрунтована теорія архетипів та її застосування в літературному полі Марії Матіос і здебільшого тонке чуття етичності – дозволило по-новому прочитати твори письменниці, заглибившись в імпліцитне, де і постає найголовніше.

Ще один важливий позитивний момент роботи – це розкриття національного в загальнолюдському. Тут особливо цікавим видається осмислення архетипних рис національної психіки, яку О. Івашина поділяє на компоненти: Еґо нації, тобто особливості формування та функціонування національного мислення, світогляду, самовідчуття та самоусвідомлення; Персона – рівень та специфіка народної самопрезентації, демонстрація фактичних та бажаних ознак; Тінь – витіснені, притлумлені чи знехтувані особливості національного буття; Анімус/Аніма – роль чоловічого й жіночого начал у національній індивідуації; Самість – прагнення до священної єдності (досягнення й утвердження Самості); національне несвідоме тощо.

Тим не менш, доволі дискусійними є окремі моменти роботи, де баланс між «творчим» і «не-творчим» не витримано, а отже, ставить питання щодо об'єктивності. Наприклад: думка про «вимушену інтроверсію лібідо в

дитячому віці, яка потенційно сприятиме зосередженню ранньої творчості Марії Матіос на структурних субстанціях індивідуального несвідомого, а також особистісних емоційних переживаннях, що знайшло відбиток у збірках поезії, найбільш повною з яких уважаємо «Жіночий аркан у саду нетерпіння», а також прозі: «Щоденник страченої», «Чотири пори життя» (с. 82). Ця думка потребує уточнення, а сама концепція «інтроверсії лібідо в дитячому віці» в цьому контексті – обґрунтування. Аби уникнути подібних «слабких» сторін варто зробити переакцентацію на художні тексти.

На підставі вищенаведеного, дисертація Івашини О. О. на тему «Національні та особистісні виміри архетипів у творчості Марії Матіос» відповідає вимогам, поставленим до наукової роботи цього рівня, та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій ученій раді для розгляду й захисту на здобуття ступеня доктора філософії.

Рецензент, кандидат філологічних наук, доцент Буряк О. Ф. відзначила високий фаховий рівень роботи. Дисертаційне дослідження О. Івашини втілює оригінальну наукову концепцію, що ґрунтується на психоаналітичних теоретико-методологічних студіях, серед яких провідне місце належить працям про архетипи К. Г. Юнга й психопоезиці С. Михиди.

Структура роботи відображає логіку розвитку дослідницької думки: традиційний теоретичний розділ і два аналітичні, в яких, відповідно, висвітлюється специфіка особистісного й національного аспектів художнього втілення архетипів у творах М. Матіос.

Вимагає корекції назва Розділу 1 «Архетипність художнього світу Марії Матіос»: у ньому висвітлено психоаналітичні теорії, здійснено екскурс в історію виникнення і розвитку психоаналізу у світовому й українському контекстах (підрозділ 1.1. Теорії несвідомого: культурологічний, психологічний і літературознавчий аспекти), розглянуто зміст ключових понять (1.2. Архетип у літературі й літературознавстві) й тільки в підрозділі 1.3. Марія Матіос у літературознавчих практиках: особистість і поетика творчості здійснено огляд критичних студій про письменницю. Можливо варто подумати про перейменування цього розділу, щоб назва окреслювала весь його зміст.

І варто зробити переакцентацію в назві розділу 3. Національні виміри в загальнокультурних архетипах на матеріалі прози Марії Матіос, адже апріорі основним об'єктом презентовано архетипи, а не творчість Матіос. Не «...на матеріалі прози», а «...в прозі...».

Методологічне підґрунтя дослідження, безперечно, потужне, що підкреслює високий рівень теоретичної підготовки. Однак викликає сумніви, що згадка про К. Маркса збагачує його, та ще й із розмитими тезами «...культури суспільства, створеної поколіннями до умовного моменту спостереження» чи «мистецтво при цьому є не відображенням світу, а продуктом свідомості представника певної культури у формах цієї культури, що матиме продовження в нашому дослідженні». Позбавте свій розкішний теоретико-методологічний інструментарій цієї біжутерії, а якщо вважаєте ці думки справді глибокими, то підніміть їх на поверхню, випрозоріть.

Відчувається, що здобувачка глибоко осмислила ключові категорії. Виважено й аргументовано проаналізовано співвідношення понять «архетип» і «символ». Огляд наукових трактувань архетипу, як на мене, логічно подати перед цим. Уточніть також кореляцію символу й художнього образу, про них не можна говорити як про категорії одного рівня: символ – це вид художнього образу. Доречно розмежовано образ автора і психологічний портрет автора, що засвідчує відповідальність О. Івашини щодо використання термінів. Хотілося б також почути трактування понять «індивідуальний символ» у мегатексті митця й «художній світ» (нечітко виписано: «як єдність останній розглядаємо тоді, коли його підпорядковано певній системі з характерними складовими, що повторюються від твору до твору»). Зверніться до розвідки Г. Клочка. Потребує обґрунтування доцільності введення терміна «структурні субстанції», на чому Ви наголошуєте у Висновках.

Думаю, що авторитет наукового керівника стане для Вас рятівним колом щодо ускладнення парадигми «суб'єкт – об'єкт», коли визначаєте вслід за С. Михидою «творчу особистість як суб'єкта дослідження», а потім окреслюєте проблеми, які при цьому виникають. Може не варто ускладнювати? Може взяти за орієнтир очевидне: творча особистість – суб'єкт стосовно написаного нею твору й об'єкт у Вашому дослідженні?

Ознайомлення з роботою переконує, що дисертантка надто захопилася осягненням концепцій архетипів і в кожному підрозділі вже аналітичного Розділу 2 знову презентує тлумачення психоаналітичних понять, огляд праць про твори Матіос у визначеному аспекті. Зокрема в підрозділі 2.3. міститься розлогий екскурс у розвиток психології і дослідження психологізму в літературознавстві, підрозділах 3.2 й 3.3 – завдання, огляд літератури. Внаслідок цього порушується кореляція, руйнується гармонія теоретичного й аналітичного аспектів.

Підрозділи Розділу 2 варто переформатувати, перенісши теоретичний матеріал у Розділ 1 або ж, якщо, це конче необхідно, лаконічно подати теоретичні викладки, вивільнивши місце для аналізу творів Матіос. А в цьому дослідниця виявляє неабияку майстерність. Оксана Івашина тонко відчуває художню матерію твору, що простежується зокрема в рецепції викладової форми як засобу втілення психологізму (порівняння Василяни і Доці). Зазвичай, у роботах молодих науковців аналіз форми відходить на другий план, а тут маємо розкішну інтерпретацію, що працює на розкриття ідейно-тематичного начала.

Радила б позбавитися однозначних, дискусійних тверджень на кшталт: М. Матіос «...постмодерна письменниця», «...репрезентація постмодерної прози». Світоглядно М. Матіос далека від постмодернізму, на чому завжди наголошує у своїх інтерв'ю, а щоб кваліфікувати митця як представника історико-літературного напрямку необхідно враховувати і його світоглядні орієнтири, а не лише художні засоби, прийоми. Постмодерністський поетикальний арсенал застосовується мисткинею дуже ощадливо в переважній більшості її творів, точково (заголовок «Майже ніколи не

навпаки») й зрідка концептуально в якості творчого експерименту («Кулінарний фуршет...» чи його варіація – «Кулінарні фіглі»). Швидше, варто говорити про поетику різних модерністських течій, передусім експресіонізму й неореалізму, й реалізму, що часто переростає в натуралізм. А ще краще відсторонитися зовсім від цієї дискусії, яка виходить за межі Вашої теми.

Беззаперечним позитивом роботи є стратегічна настанова дослідниці «осмислити архетипи у їхній взаємодії як відображення динаміки складних психічних процесів через призму юнгіанської структури свідомості». О. Івашині вдалося успішно виконати це гіперскладне завдання, глибинно осягаючи творчість Матіос. У роботі оригінально, багатовимірно проаналізовано індивідуальні виміри архетипів, такого осягнення вимагають і національні виміри. Необхідно згармонізувати наукову рецепцію цих двох аспектів.

Зважаючи на складність наукової проблеми, яку оригінально розв'язує дисертантка, закономірно виникає низка питань. Непереконливим, штучним видається розмежування особистісних і позаособистісних архетипів у творах Матіос, та ще й із хронологічним маркуванням: 30–40 років авторки – вияв особистісних архетипів. Безпечніше й коректніше говорити про доміную чи увиразненню художнього втілення певних архетипів.

Інтерпретація цитат підпорядкована ілюстрації теоретичних викладок, і це цілком логічно, проте інколи в такий спосіб збіднюється рефлексія тексту, як от про нумінозне переживання від близькості Доці з Дмитриком, коли жінка відчуває запах свічок, ладану. А якщо це інтуїтивне передчуття героїнею смерті свояка, що доводить емпатійність, розвинену інтуїцію жінки? Або тлумачення образу дому охопленого вогнем як такого, що сигналізує про зміни в організмі. Чи не втрачається при цьому концептуальний смисл образу – передбачення остаточної руйнації родини Чев'юків?

Розділ 3 викликає питання методологічного плану. Головне – які критерії розмежування особистісних й національних вимірів архетипів? Тим більше, що розглядаєте їх переважно через індивідуалізовані образи. Звичайно, що Ви послуговувалися якимись критеріями, окресліть їх у роботі.

Приємно вражає володіння дисертантки науковим стилем, потужна апробація результатів дослідження, що засвідчує велику працездатність і цілеспрямованість О. Івашини, її готовність до подальшої наукової роботи.

Подекуди губиться логічна ланка в міркуваннях: праця – людські витоки культури – не в площині рацію, відсутні логічні переходи. Потребує тлумачення, уточнення формулювання: «Однак характерною рисою прози М. Матіос є повторювана пересторога від надмірного захоплення й поглинання архетипами, що має руйнівний вплив на психіку її героїнь», «...злиття з архетипом, особливо на фізичному рівні...», «...створює діалектику між душами...», «цілісне синхронійне поле», «...вбирає контекст».

Робота містить деякі стилістичні огріхи, коригування яких удосконалили сприйняття матеріалу. Рекомендовано дотримуватися шаблонів наукового стилю.

Потребують корекції вислови: «становлять праці», «на чолі людського буття», «невпинний рух діалектики», «людина граюча» (людина, що грається), «вмістилище – людська психіка» (сфера?), «широкий потенціал» (потужний...), «...населяють несвідому частину психіки», «поєднань загальнолюдського, національного, індивідуального» (вираження загальнолюдського через національне, індивідуальне?), «...у композиційному прийомі групування персонажів» (групування персонажів – складник композиції).

Загальні висновки висвітлюють результати цілісного, завершеного дослідження. Зауваження не знижують цінність актуальної наукової роботи, багатої на цікаві аналітичні спостереження над художньою рецепцією особистісних і національних вимірів архетипів у творах М. Матіос.

Дисертаційне дослідження Оксани Івашини – оригінальний внесок у сучасне літературознавство, а тому може бути рекомендоване до захисту за умови врахування висловлених зауважень.

В обговоренні дисертації взяли участь:

Доктор філологічних наук, професор Ключек Г. Д. визначив дисертацію Івашини О. О. цілковито придатною до захисту. Здобувачку охарактеризовано як одну з кращих випускниць факультету української філології, іноземних мов та соціальних комунікацій, яка здатна сприймати великий обсяг матеріалу та влучно формулювати думки.

Позитивним моментом при прочитанні дисертації є відчуття опрацювання колосального обсягу філософських, психологічних та літературознавчих джерел.

Сама тема архетипів досить специфічна, але варта уваги за відповідного рівня теоретичної підготовки й глибини аналітичної думки. Психопоетика передбачає розпізнавання психічного й визначення того, як воно втілено в художньому слові, тобто поезику.

Щодо побажань: робота подекуди написана складною науковою мовою. Варто говорити простіше й орієнтуватися на літературознавство з людським обличчям. Наразі дисертація досить наукова, що є водночас і позитивним, і негативним аспектом. Також можна більше уваги звернути на деякі моменти з біографії, які б детальніше висвітлювали постать Марії Матіос.

Кандидат філологічних наук, доцент Фенько Н. М. зазначила, що творчість Марії Матіос займає особливе місце в українському літературному процесі, адже поєднує глибокі національні мотиви з універсальними людськими переживаннями, що робить її твори близькими як до національного, так і до загальнолюдського контексту. Її твори виходять за межі літератури, сприяючи заглибленню в архетипи людської природи, що дозволяє бачити національну ідентичність через призму психологічних концепцій.

Актуальність обраної теми також зумовлена необхідністю розширення традиційних меж літературознавчих підходів до аналізу тексту, залученням інструментарію аналітичної психології та психопоетики. Це дозволяє глибше зрозуміти як особистісні аспекти творчого процесу письменниці, так і національні виміри, що відображаються у її творах. Тому це дослідження не лише доповнює літературознавчі студії в царині психопоетики, а й сприяє розвитку міждисциплінарних підходів у вивченні національних та культурних архетипів, що постають у прозі Марії Матіос.

Ефективній реалізації поставлених у роботі мети й завдань сприяє чітка й логічна структура дисертації, у якій проглядається діалектичне поєднання теоретичного та практичного вивчення проблеми, а також у цілому ретельно підібрана теоретико-методологічна база й система методів дослідження.

Утім зауважимо на відсутності у переліку міфопоетичного методу, який спрямований саме на вивчення архетипних і символічних явищ. Дослідниця впродовж першого розділу роботи – «Архетипність художнього світу Марії Матіос» – робить акценти й на міфологічних мотивах архетипу, і на зв'язках символу і міфу, і на міфі як джерелі образів колективного несвідомого. У роботі озвучується потреба занурення в міфологічний контекст та розуміння зв'язків між архетипами і міфами. При тому Оксана Івашина зазначає, що не заглиблюється в дослідження власне міфології творчості Марії Матіос позаяк це не предмет дослідження, а міфи відіграють певну роль у дослідженні як ілюстративний чи зіставний матеріал. Водночас у подальшому постають роздуми про кореляцію сюжетів творчості з казковими чи міфічними мотивами, яка виникає при аналізі авторського бачення індивідуальності.

Імпонує виразний акцент авторки на напрямку архетипної критики в українському літературознавстві, намагаючись віднайти власні дослідницькі вектори. Акцентуалізація понять архетипного образу, авторського міфу, архетипної аналітики призводить до власних висновків дослідниці про доречність розгляду як образів, так і художніх прийомів, що використовує письменниця для реалізації певних концептів, в яких оприявлено національні та особистісні виміри архетипів. Це сприяє формуванню цілісної парадигми уявлень про конкретну письменницю – Марію Матіос.

Другий розділ роботи – «Психосвіт Марії Матіос: особисте й художнє» – подає широкий і скрупульозний аналіз проблеми моделювання психосвіту письменниці, мегатексту як втілення особистісних архетипів, художнього втілення архетипів у прозі Марії Матіос. Дослідниця сміливо піднімає дискусивні питання, зокрема явище об'єктивізації автора («Чи варто об'єктивізувати автора, якщо це жива особа?») і пропонує власну позицію («Зважаючи на те, що ми вивчаємо мегатекст Марії Матіос, яка наразі жива й постійно розширює свій доробок, її, тим паче, можна розглядати як активного суб'єкта творення»).

Схвальних слів заслуговує детальний і глибокий аналіз ключових тригерів мегатексту Марії Матіос – справедливість, історична спадщина,

материнство тощо. Тут Оксана Івашина демонструє високий рівень науково-дослідницьких навичок.

Дослідженню національних вимірів у загальнокультурних архетипах у прозі Марії Матіос присвячено третій розділ роботи, де з необхідною обережністю до художнього матеріалу розглядається репрезентація позаособистісних архетипів, національна модель індивідуації, інтепретація ключових архетипних рис нації у прозі Марії Матіос. Дослідниця формує поле подальших наукових розвідок, коли говорить про емпатичність письменниці як майбутній предмет дослідження.

Попри загалом позитивні враження від роботи, дозволимо собі звернути увагу на такі зауваження та побажання.

1. Відсутність міфопоетичного методу серед дослідницького інструментарію виглядає дещо непослідовною. Було б доречно розширити методологічний апарат і внести міфопоетичний метод для розгляду зв'язків між архетипами й міфами.

2. Бракує моментів порівняльного аналізу творчості Марії Матіос з іншими українськими або зарубіжними письменниками, які також використовують архетипні або психоаналітичні методи у своїй творчості. Це дозволило б глибше показати унікальність її стилю.

3. Зважаючи на важливість соціокультурних факторів у формуванні світогляду письменниці, можна додати більш детальний аналіз соціальних обставин, що могли впливати на психопортрет Марії Матіос.

Безсумнівно, перелічені зауваження (радіше побажання) не впливають на загальне позитивне враження від дисертації Оксани Івашиної. Авторка скрупульозно дослідила не лише теоретичні, але й практичні аспекти моделювання психосвіту письменниці. Робота на тему «Національні та особистісні виміри архетипів у творчості Марії Матіос» відбулася як самостійне завершене літературознавче дослідження, що містить наукову новизну, має практичну й теоретичну значущість і цінність. Робота відповідає всім вимогам і може бути рекомендована до захисту.

На підставі доповіді Івашини О. О. та її обговорення, а також за результатами попередньої експертизи представленої дисертації на фаховому семінарі кафедри української філології та журналістики, прийнято такі висновки щодо дисертації «Національні та особистісні виміри архетипів у творчості Марії Матіос»:

ВИСНОВОК
про наукову новизну,
теоретичне і практичне значення результатів дисертації
Івашини Оксани Олександрівни
на тему «Національні та особистісні виміри архетипів у
творчості Марії Матіос» на здобуття ступеня
доктора філософії зі спеціальності –
035 «Філологія» з галузі знань –
03 «Гуманітарні науки»

Обґрунтування вибору теми дослідження.

Неординарність та багатовимірність художнього світу Марії Матіос визначають її почесне місце в сучасному літературному процесі. У творах письменниці представлено як національну, так і загальнолюдську проблематику, для її ідіостилю характерний синкретизм ознак літературних напрямів та різноманіття художніх прийомів і засобів. Це стимулює зацікавлення широкого кола читачів і дослідників.

Маємо справу з яскравим феноменом сучасної української прози, який потребує розширення дослідницького дискурсу задля виявлення глибинних причин цього явища. Пошуки відповідей винятково в площині літературознавства дають лише часткове пояснення, тож ключі до пояснення варто здобувати в площині психологоспрямованого літературознавства, зважаючи на розуміння художнього тексту як породження авторського психосвіту. Це створює підстави для спроби осягнення психологічного портрету Марії Матіос задля коректного усвідомлення художніх смислів її творів і повномірного сприйняття авторського задуму, що й передбачено засадами психопоетики, окресленими С. Михидою. Присутність позачасового й загальнолюдського в прозі письменниці, резонанс авторського психосвіту з читацькою рецепцією спрямовує вектор досліджень у бік юнгіанського бачення архетипів та сприяє активному залученню інструментарію аналітичної психології, до чого спонукає сам текст, сповнених художніх образів, які висвітлюють ті чи ті архетипи. Їхнє осмислення є актуальним внеском у сучасне літературознавство.

Крім цього, проростання в творчості Марії Матіос національного спонукає й до його активного осмислення. В дисертації окреслено націєтворчий потенціал прози Марії Матіос, чому О. Івашина прагне знайти літературознавчо-психологічні пояснення із залученням архетипної парадигми. Це доповнює націєспрямовані студії, украй важливі для постколоніального дискурсу та зміцнення українського інфопростору.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Методологічно обґрунтованою дисертацію робить опертя на засади психопоетики С. Михиди, які апробовано в працях Л. Базів, Я. Даценко, І. Скляр та ін. Доповнюють літературознавчий інструментарій та шліфують науковий

стиль дисертантки праці сучасних українських літературознавців та класиків філологічної наукової думки: В. Агеєвої, О. Гольник, Т. Гундорової, Н. Зборовської, Г. Клочака, М. Кодака, М. Моклиці, С. Павличко, В. Фащенко, О. Турган, В. Хархун та ін.

Опрацьовано великий обсяг філософської та психологічної літератури, за якою створено орієнтири власних теоретичних напрацювань, а також розглянуто різноспрямовані дослідження творчості Марії Матіос, зокрема здобутки О. Башкирової, О. Буряк, Ю. Вишницької, Н. Завадської, А. Матусяк, І. Насмінчук, Г. Павлишин, О. Підгорної, Я. Савощенко та інших, що дозволяє орієнтуватися в уже відомому й ще досі не знаному та визначати актуальні напрями осмислення психопоетики письменниці.

На сьогодні поза увагою лишається психопортрет самої письменниці, який частково осмислено в дослідженні з дотриманням етичних норм, а також специфіка художнього оприявлення індивідуального й колективного несвідомого в більшості творів Марії Матіос. Це підкреслює актуальність обраної теми й потребу в розв'язанні окресленої проблематики для збагачення сучасного українського літературознавства.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Дисертацію виконано на кафедрі української філології та журналістики Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка в рамках науково-дослідної теми «Українська література в школі як націєтворчий фактор».

Мета й завдання дослідження: окреслити штрихи психопортрету сучасної письменниці Марії Матіос на основі її мегатексту та визначити основні художні прийоми й засоби, які забезпечують утілення особистісних та національних вимірів архетипів у мемуарній та художній прозі.

Досягнення мети передбачає реалізацію таких **завдань:**

- окреслити психоструктуру особистості митця, яку художньо втілено в тексті, з урахуванням філософського, культурологічного, психологічного та літературознавчого аспектів;
- обґрунтувати роль аналітичної психології в психопоетичальних дослідженнях та поняття національних і особистісних вимірів архетипів;
- визначити ключові елементи мегатексту письменниці та їхній потенціал до відображення динаміки формування психіки, емоційної сфери, спрямованості та світоглядних орієнтирів;
- проаналізувати специфіку оприявлення індивідуального свідомого й несвідомого авторки в психоавтобіографічних матеріалах;
- розкрити місце архетипності у формуванні психологізму прози Марії Матіос;
- проілюструвати художню репрезентацію ключових архетипів колективного несвідомого;
- представити художню модель індивідуації на матеріалі прози

письменниці;

- наблизитися до визначення архетипних рис України в художньому світі Марії Матіос на рівні кореляції особистого та національного.

Об'єкт дослідження – мегатекст Марії Матіос, а саме публіцистичні збірки «Вирвані сторінки з автобіографії», «Приватний щоденник», збірки новел «Нація», «Чотири пори життя», повість «Мама Маріца – дружина Христофора Колумба», романи «Майже ніколи не навпаки», «Солодка Даруся», «Черевички Божої Матері». Епізодично згадано й інші твори письменниці, зокрема повість «Москалиця», роман-панораму «Букова земля», «міні-енциклопедію» «Кулінарні фіглі», «драму на шість дій» «Мамі» та ін.

Предмет дослідження – художні прийоми та засоби, які слугують інструментами експлікації психічного, зокрема структурних субстанцій особистісного свідомого та несвідомого Марії Матіос, а також особистісних і національних вимірів архетипів у її прозі.

Методи дослідження. обрано відповідно до широти окресленої теми, що передбачає поєднання загальнонаукової, психологічної та літературознавчої парадигм. Для розв'язання поставлених завдань застосовано системно-функціональний підхід, для якого характерний ретельний аналіз теоретичних концепцій із подальшими систематизацією та узагальненням актуальних на сьогодні знань із галузей філософії, культурології та психології задля подальшого синтезу найбільш адаптивних для літературознавства напрацювань.

В основу практичної частини дослідження лягли психопоетичний підхід в синтезі з науково-психологічними методами, дібраними за принципом системного еkleктизму Г. Олпорта. Розширено цей інструментарій активним застосуванням методу архетипного аналізу за класичним Юнгівським підходом для формування стійкої інтерпретаційної матриці, що в свою чергу передбачає використання герменевтичного й компаративного методів та залучення елементів міфокритики. Це дозволяє об'єктивно аналізувати художні образи, які слугують оприявленням тих чи тих психічних феноменів.

Наукова новизна отриманих результатів.

За допомогою засад психопоетичної методології, доповнених концепцією аналітичної психології К. Г. Юнга, О. Івашина *вперше* здійснила комплексне осмислення структурних субстанцій індивідуального свідомого й несвідомого, яке розширює можливості створення психопортрету письменника та поглиблює розуміння авторської спрямованості. *Уперше* в українському літературознавстві обґрунтовано поняття «особистісні та національні виміри архетипів» та представлено практичний аналіз їхнього текстуального втілення.

Наукову новизну мають спостереження за втіленням індивідуального психосвіту Марії Матіос у її мемуаристиці та художній прозі. Запропоновано оригінальне застосування класичної юнгіанської концепції

до осягнення творчості письменниці; визначено домінуючі архетипи колективного несвідомого (Великої Матері, Мудрого Старого, Священного Шлюбу й Самості) та проаналізовано специфіку їхнього художнього відображення як одну зі складових авторського психологізму.

Дисертанткою *розроблено* принципи визначення архетипних рис нації в мегатексті митця на основі синтезу теорій К. Г. Юнга про індивідуальне та колективне несвідоме та підходи до його практичного застосування на матеріалі прози Марії Матіос.

Теоретичне та практичне значення роботи.

Теоретичне значення праці полягає в розробці підходів різновимірного застосування аналітичної психології (особистість, художній твір, національний дискурс) на основі методології психопоетики. Дисертантка пропонує нову концепцію психоструктури особистості в мегатексті з використанням поглядів К. Г. Юнга та інтерпретаційну матрицю для літературного тексту, а також вводить поняття «структурні субстанції», «особистісні та національні виміри архетипів» як результат синтезу літературознавчо-психологічного підходу дослідження особистісного психічного та національного.

Практичне значення роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані в подальших літературознавчих дослідженнях із питань історії української літератури та теорії літератури. Теоретичні знахідки доцільно застосовувати під час викладання історико-літературних курсів, у лекціях та спецкурсах з української літератури кінця ХХ – початку ХХІ століття та теорії літератури, у гуманітарних дисциплінах закладів вищої освіти, під час написання бакалаврських, магістерських і дисертаційних робіт. Звернення до практичної частини будуть доречні при вивченні творчості Марії Матіос у межах сучасної постмодерної літератури.

Апробація результатів дослідження.

Публікації з теми дисертації вичерпно висвітлюють проблематику та основні положення наукової роботи. Їх викладено у 5 фахових статтях: 4 одноосібних та 1 – у співавторстві (внесок здобувачки–75%). Публікації апробаційного характеру та додаткова стаття у співавторстві (внесок здобувачки–65%) змістовно розкривають інші аспекти дослідження.

Основні наукові праці у фахових виданнях України

1. Івашина О. Марія Матіос у мегатексті: проблема моделювання психосвіту. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. Випуск 205. Кропивницький : Видавничий дім «Гельветика», 2023. С. 64–69.
2. Івашина О. Національна модель індивідуалізації в романі Марії Матіос “Черевички Божої Матері”. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. Випуск 208. Кропивницький : Видавничий дім «Гельветика», 2024. С. 174–180.
3. Івашина О. Психологізм у творчості Марії Матіос: теоретичні та прикладні аспекти. *Закарпатські філологічні студії*. Випуск 29. Том 1, 2023. С. 269–274.
4. Івашина О. Сни як сигніфікація психосвіту персонажів прози

Марії Матіос. *Вчені записки ТНУ імені В.І.Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 34 (73), № 4. 2023. С. 208–214.

5. Івашина О., Михида С. Архетипи Священного Шлюбу й Самості у прозі Марії Матіос. *Слобожанський науковий вісник. Серія: Філологія*. № 3 (2023). С. 107–112.

Наукові праці апробаційного характеру

6. Івашина О. Архетипний дискурс прози Марії Матіос. *Слово в сучасній науковій парадигмі: євроінтеграційний контекст : тези доп. II міжнар. наук.-прак. конф.*, м. Кропивницький, 30 листопада 2023 р., ЦДУ ім. В. Винниченка. С. 53–58.

7. Івашина О. Концептосфера архетипу Матері в романістиці Марії Матіос (на прикладі «драми на шість дій» «Мамі»). *Збірник тез XVIII Міжнародної науково-практичної конференції «Мови і світ: дослідження та викладання» (28-29 березня 2024 р.)*. Кропивницький, 2024. С. 57–59.

8. Івашина О. Марія Матіос: підходи до осмислення психологізму творчості (на матеріалі роману “Майже ніколи не навпаки”). *Слово в сучасній науковій парадигмі: євроінтеграційний контекст : тези доп. I міжнар. наук.-прак. конф.*, м. Кропивницький, 24-25 листопада 2022 р., ЦДУ ім. В. Винниченка. С. 75–79.

Додаткові публікації

9. Івашина О., Михида С. Архетип Матері в романі Марії Матіос «Майже ніколи не навпаки». *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. Випуск 203. Кропивницький : Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 26–31.

Апробація результатів дослідження систематично здійснювалася у формі доповідей на щорічних звітних наукових конференціях Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, а також на I Міжнародній науково-практичній конференції «Слово в сучасній науковій парадигмі: євроінтеграційний контекст» (ЦДУ ім. В. Винниченка, м. Кропивницький, 24–25 листопада 2022 р.), Всеукраїнській науковій конференції «IX-ті Фащенко́вські читання: дискурсивні практики в українській літературі (від давнини до сучасності)» (Одеський національний університет імені І.І.Мечникова, м. Одеса, 25 травня 2023 року), II Міжнародній науково-практичній конференції «Слово в сучасній науковій парадигмі: євроінтеграційний контекст» (ЦДУ ім. В. Винниченка м. Кропивницький, 30 листопада 2023 р.), XVIII Міжнародній науково-практичній конференції «Мови і світ: дослідження та викладання» (ЦДУ ім. В. Винниченка, м. Кропивницький, 28-29 березня 2024 р.), Всеукраїнській науковій онлайн-конференції (з міжнародною участю) «Літературний процес: територія пам'яті» (Київський столичний університет імені Бориса Грінченка м. Київ, 26 квітня 2024 р.), II International Digital Forum (University of Economy in Bydgoszcz, Poland, Wyższa Szkoła Gospodarki, April 9th, 2024).

Характеристика особистості здобувача.

Івашина Оксана Олександрівна народилася 08 липня 1999 року в м. Новоукраїнка Кіровоградської області, Україна. У 2020 р. закінчила з відзнакою Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка за спеціальністю «Середня освіта (українська мова і література), рівень бакалавра. У 2021 р. закінчила з відзнакою магістратуру Центральноукраїнського державного педагогічного університету і здобула кваліфікацію «Магістр освіти. Вчитель української мови і літератури та англійської мови і зарубіжної літератури закладу загальної середньої освіти».

О. Івашина показала високий рівень теоретичної підготовки. Вільне володіння як літературознавчою, так і психологічною термінологією та здатність до впевненого відстоювання результатів дослідження демонструє достатню обізнаність у тематиці роботи, високу наукову цінність запропонованого дослідження та глибоку ерудицію дисертантки.

Не викликає сумнівів значний внесок О. Івашини в розв'язання наукових завдань для реалізації дослідницької мети. Робота є самостійною розробкою нової теоретичної проблеми застосування класичної аналітичної психології в психопоетикальній парадигмі для літературознавчого дослідження сучасної прози та ілюстрацією практичного застосування цього підходу.

Освітню складову підготовки доктора філософії аспірантка успішно виконала. Мови: українська, англійська. Авторка 9 наукових праць із питань літературознавства.

Мова та стиль дисертації відповідає критеріям науковості: логічність викладення положень, об'єктивність, послідовність. Приємно вражає володіння дисертантки науковим стилем, потужна апробація результатів дослідження, що засвідчує велику працездатність і цілеспрямованість О. Івашини, її готовність до наукової роботи.

Подекуди стилістично й технічно дисертація потребує допрацювання, зокрема коригування граматичних помилок, стилістичних огріхів і неточного слововживання. Утім, зауваження не знижують цінність актуальної наукової роботи, багаті на цікаві аналітичні спостереження над художньою рецепцією особистісних і національних вимірів архетипів у творах М. Матіос.

Дисертацію перевірено за допомогою академічної антиплагіатної системи «Strike Plagiarism», з результатами якої визначено, що робота має високий рівень оригінальності та відповідає принципам академічної доброчесності. Усі цитування є вмотивованими, а відповідності тексту – правомірними, позаяк є результатом ґрунтовної апробації у фахових виданнях.

У результаті попередньої експертизи дисертації Івашини О. О. і повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Івашини Оксани Олександрівни

на тему «Національні та особистісні виміри архетипів у творчості Марії Матіос».

2. Визнати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Івашиної О.О. відповідає спеціальності 035 «Філологія» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261, наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» зі змінами і доповненнями, внесеними наказом МОН України від 31.05.2019 № 759, а також вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 341 від 21.03.2022, № 502 від 19.05.2023, № 507 від 03.05.2024).

3. За результатами публічної презентації результатів дисертації та їх обговорення на фаховому науковому семінарі кафедри української філології та журналістики факультету української філології, іноземних мов і соціальних комунікацій рекомендувати дисертацію Івашиної Оксани Олександрівни на тему «Національні та особистісні виміри архетипів у творчості Марії Матіос» до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 «Філологія».

Голова засідання, завідувач кафедри української філології та журналістики, доктор філологічних наук, доцент

Ольга КИРИЛЮК

Рецензенти:

Доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри германських мов, зарубіжної літератури та методик їхнього викладання

Марія ФОКА

Кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології та журналістики

Олена БУРЯК

